

Digitales Brandenburg

hosted by Universitätsbibliothek Potsdam

[Sefer Melakhim]

[Sefer Melakhim]

Shelomoh ben Yitshak

5565 [1804/1805]

כב

[urn:nbn:de:kobv:517-vlib-9706](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:kobv:517-vlib-9706)

איהם אין דער רעגירונג : (יט) צוויי
 אונד צוואנציג יאהר וואר אמון אלט ,
 אלס ער צור רעגירונג קאם , אונד צווייג
 יאהרע רעגירטע ער אין ירושלים . זיינע
 מוטטער הייס משלמת , טאכטער
 הרניץ , אונד וואר אויס יטבה .
 (כ) ער טהאט , וואס דעם עוויגען
 מיספיל , וויא זיין פאטער מנשה ;
 (כא) וואנדעלטע אויף דעם וועג , דען
 זיין פאטער גינג , דיהנטע זיינען אבי
 שויליכען געזען , אונד בעטעטע ויא אן ,
 (כב) פערליס דען עוויגען , דען גאטט
 זיינער פארעלטערן , אונד וואנדעלטע
 גיכט אויף דעם וועג דעם עוויגען .
 (כג) זיינע בעדיהנטען מאכטען איונע
 פערשווערונג געגען איהן , אונד ער
 מארדעטען איהן אין זיינעם פאללאסטע .
 (כד) אבער דאו פאלק דעם לאנדעם
 ערשליג אללע , דיא געגען דען קעניג
 אמון זיך פערשווארען , אונד מאכטען
 זיינען זארו יאשיהו צום קעניג אן
 זיינער שטעללע . (כה) אמון'ס איבריגע
 געשיכטע , אונד זיינע טהאטען , פינדעט
 מאן אויפגעצייכעט אין דען יאהר
 ביכערן דער קעניגע יהודה'ס . (כו) מאן
 בעגרוכ איהן אין זיין גראב , אויסגארטען
 עזוא , אונד זיין זארו יאשיהו ווארד
 קעניג אן זיינער שטעללע .

כב (א) אכט יאהר וואר יאשיהו
 אלט , אלס ער קעניג ווארד , אונד
 רעגירטע

החתי : (יט) בן עשרים ושתים
 שנה אמון במלכו ושתים שנים
 מלך בירושלם ושם אמו
 משלמת בת הרניץ מן יטבה :
 (כ) ויעש הרע בעוני יהוה
 כאשר עשה מנשה אביו :
 (כא) וילך בכל הדרכ אשר
 הלך אביו ויעבד את הגללים
 אשר עבד אביו וישתחו להם :
 (כב) ויעזב את יהוה אלהי אבתיו
 ולא הלך בדרכ יהוה :
 (כג) ויקשרו עבדי אמון עליו
 וימיתו את המלך בכרתו :
 (כד) ויך עם הארץ את כל
 הקשרים על המלך אמון
 וימליכו עם הארץ את יאשיהו
 בנו תחתיו : (כה) ויתר דברי
 אמון אשר עשה הלוא הם
 כתובים על ספר דברי הימים
 למלכי יהודה : (כו) ויקבר אתו
 בקברתו בגן עזא ומלך יאשיהו
 בנו תחתיו :

כב (א) בן שנתה שנה יאשיהו במלכו ושלשים
 ואחת

כא (ח) להניד , ענין המוד : (יב) תצלחה , שרשו כלל מנכון כפעל מפעלי הכפל ,
 והוא ענין תבועו' הרעש טנדאמי' טבלע' : (יג) משקולת , בחולס והוא העופרת
 שזוים בו' ומחית , ענין קמות נבי' ומחית את ירושלים מיושבי' ובפי' כאשר ימחה ספר איש פי'
 כאשר ימחה האדם את הכלתם : הכלתם , פי' קדרה או קערה :

וַאֲחַת שָׁנָה מָלַךְ בִּירוּשָׁלַם וְשֵׁם
אִמּוֹ יְרִידָה בַת-עַדְיָה מִבְּצֻרָה׃
(ב) וַיַּעַשׂ הַיְשָׁר בְּעֵינֵי יְהוָה
וַיֵּלֶךְ בְּכָל-הָרָף דְּדוֹר אָבִיו וְלֹא
סָר יָמִין וּשְׂמֹאל׃ (ג) וַיְהִי
בְּשִׁמְנֵה עֶשְׂרֵה שָׁנָה לְמָלְךְ
יֵאשִׁיָּהוּ שָׁלַח הַמֶּלֶךְ אֶת-שִׁפְן
בֶּן-אֶצְלָיָהוּ בֶן-כְּזָזְלָם הַסֹּפֵר
בֵּית יְהוָה לֵאמֹר׃ (ד) עֲלֵה אֶל-
חֶלְקִיָּהוּ הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל וַיְהִים אִתּוֹ
הַכֶּסֶף הַמּוֹבָא בֵּית יְהוָה אֲשֶׁר
אֶסְפוּ שְׂמֵרֵי הַסֶּף מֵאֶת הָעָם׃
(ה) וַיִּתְּנָה עַל-יַד עֹשֵׂי הַמִּלָּאכָה
הַמִּפְקָדִים בְּבֵית יְהוָה וַיִּתְּנוּ אֹתוֹ
לְעֹשֵׂי הַמִּלָּאכָה אֲשֶׁר בְּבֵית
יְהוָה לְחֹזֵק אֶת-בֶּרֶק הַבַּיִת׃
(ו) לְחַרְשִׁים וּלְבָנִים וּלְגֹדְרִים
וּלְקִנּוֹת עֵצִים וְאֲבָנֵי מַחְצָב לְחֹזֵק
אֶת-הַבַּיִת׃ (ז) אֵךְ לֹא יִחְשַׁב
אֲתָם הַכֶּסֶף הַנָּתֵן עַל-יָדָם כִּי
בְּאֻמּוֹנָה הֵם עֹשִׂים׃ (ח) וַיֹּאמֶר
חֶלְקִיָּהוּ הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל עַל-שִׁפְן

דעגידטע איין אונד דרייסיג יאהר אין
ירושלים. זיינע מוטטער האט זיך גערופען
טאכטער עדיהם, אונד וואר אויס
בצקת. (ב) ער טהאט, וואס דעם
עוויגען געפיל, וואנדעלטע אויף דעם
וועג זיינעם שטאמפאטערס דוד,
אונד וויך נישט דאפאן אב, וועדער
דעכטס, נאר לעקס. (ג) אין זיינעם
אכטצעהנטען רעגירונגס יאהר, שיקטע
דער קעניג דעם זעלבונגס הרער יופין,
זאהן אצל יהוים, ענקעל משלם ס,
אין דען טעמפעל, מיט דעם אויפטראגע:
(ד) געהן היץ צום אבערפריסטער
חלקיהו, ער זאל דאן אים טעמפעל
איינגעקאממע געלד, וועלכעס דיא
טהאר וואכע פאם פאלקע זאממעלטע,
פאללענדס איינציהען, (ה) אונד דויעס
געלד דען געשעפטס פער וואלטערן,
דיא ביים טעמפעל אנגעזעצט זינד,
איבערליפערן, דאמיט דויע דיא
ארכייטסלייטע דאפאן לעצאהלען,
וועלכע דאן שארהאפטע אים טעמפעל
אויסבעסערן מיססען, (ו) נעמליך דיא
ציממערלייטע, כויאלייטע אונד מויע-
רער, אונד דאס מאן האלץ אונד
געהויענע שטיינע אנשאפטע, דען
טעמפעל אויס צו בעסערן. (ז) מאן
זאלל איהנען אבער קיינע דעכונג, פיר
דיא איהנען איבערליפערטע געלד, אב-
פארדערן, דען זיא פערריכטען איהר צו
געשעפטע מיט רעדליכקייט. (ח) דער
אבערפריסטער חלקיהו זאגטע ביים
דויער

והנה
הנה

באור

רשי

כב (ד) ויהם את הכסף וישלים,
כלומר ישים לבנות. (ל"ק). ועל
כיו מתורגם אשכנזית. (ח) ספר התורה
מצאהי

כב (ח) ספר התורה מנחתו
עמון תחת הכדוך שהטמינוכו
סס

דיוער געלעגנעהייט צום רעכנונגספליה
 הער שפן , איך האבע אים טעמפעל
 דאזגעזעצבוך געפונדען , גאב עם איהם ,
 אונד דיוער לאז דארין . (ט) דער
 רעכנונגספליהרער שפן גינג נון צום קעניג ,
 בראכטע איהם אנטווארט , אונד
 זאגטע : דיינע קנעכטע האבען דאז אים
 טעמפעל פארגעפונדען געלד הערויס
 גענאקמען , אונד עם דען געשעפטס
 פערוואלטערן דעם טעמפעלס איבער
 ליפערס . (י) אויך ערצעהלטע ער
 דעם קעניג : דער פריסטער חלקיהו האט
 טיר איון בוך געגעבען , אונד לאז עם
 דעם קעניג פאר . (יא) אלס אכער דער
 קעניג דיא ווארטע דוועם געזעצבוך
 הערטע , צעררויס ער ווינע קלויבער ,
 (יב) אונד בעפאהל דעם פריסטער
 חלקיהו , אחיקם , זאון שפן'ס ,
 עכבור , זאון מיכיה'ס , דעם
 רעכנונגספליהרער שפן , אונד וינעם
 קאמטער דוהער עשיה , וויא פאלגט :
 (יג) געהעט הין , אונד בעפראגט דען
 עוויגען פיר טיר , פיר דאן פאלק אונד
 פיר גאנץ יהודה , וועגען דעה ווארטע
 דוועם

דרשו את יהוה בעדי ובעד העם

באור

מצאתי . מנשה מלך זמן רב , ועשה לפי צעווי
 ה' בתועבות העוים , והשכית אתורה ישראל
 גם אשון בטוהוב רשע , ואתו בברכי אביו
 הרעים , שגל בהם , ועל כן כשתחזק תורה
 ישראל , תאשיהו היה קטן ולא למד ערין תורה ,
 מדברי הכ"ל . (ט) התיכו . אין הרטון בו , שהתיכוהו באש , אך פליטתו בו , מענין כליו ,
 בטעם ותתך חמתי (ירמיהו מ"ד) . (לכ"ג) . (יא) ויהי כשמוע המלך וגו' . אמרו , כי
 ואלו הספר נגלל במרשת טובחות (דניאל ב' ל"ו) יולך ה' אותך ואת מלכך וגו' , כי אם נרמז
 נבין גלות שומרון , יגלות יהודה עם מלך יהודה , שש שאלו טעם , וקולס חלקיה קרא
 ה אל שפן למצו , סיקרם הגשמן אל המלך , ויקם ענה , להסיר ממנו זה הרע , לפי מה
 שכתב . (קד"ק) .

הספר ספר התורה מצאתי בבית
 יהוה ויתן חלקיה את הספר אל
 שפן ויקראוהו : (ט) ויבא שפן
 הספר אל המלך וישב את
 המלך דבר ויאמר התיכו
 עבדיך אתה הפסך הנמצא
 בבית ויתנהו על יד עשי
 המלאכה המפקדים בית יהוה :
 (י) ויגד שפן הספר למלך
 לאמר ספר זהו לי חלקיהו הכהן
 ויקראוהו שפן לפני המלך :
 (יא) ויהי כשמע המלך את
 דברי ספר התורה ויקרע את
 בגדיו : (יב) ויצו המלך את
 חלקיהו הכהן ואת אחיקם בן
 שפן ואת עכבור בן מיכיה
 ואת שפן הספר ואת עשיה
 עבד המלך לאמר : (יג) לכו
 ובעד פל יהודה על הכרי

שם כמסרף אחת את התורה :
 (יג) דכשו את ה' בעדו . רלס כתוב
 וילך

ועל כן היה ספר התורה חרוס אצלם .
 (יד) 4

הספר הנמצא הזה כִּי־גְדוּלָהּ
 חֶמְתָּ יְהוָה אֱשֶׁר־הִיא נִצְתָה בְנוֹ
 עַל אֲשֶׁר לֹא־שָׁמְעוּ אֲבֹתֵינוּ עַל־
 דְּבַר־יְהוָה הַסֵּפֶר הַזֶּה לַעֲשׂוֹת כְּכֹל־
 הַכְּתוּב עֲלֵינוּ: (יד) וַיִּלֶךְ חִלְקִיָּהוּ
 הַכֹּהֵן וְאַחִיקָם וְעַכְבּוֹר וְשָׁפָן
 וַעֲשִׂיָּה אֶל־חִלְדָּה הַנְּבִיאָה
 אִשְׁת־שָׁלֹם בִּן־תְּקוּהָ בֶן־חֲרָחִים
 שֹׁמֵר הַבְּנָדִים וְהִיא יֹשֶׁבֶת
 בִּירוּשָׁלַם בַּמִּשְׁנָה וַיְדַבְּרוּ אֵיֶה:
 (טו) וְהָאָמַר אֲלֵיהֶם כֹּה־אָמַר
 יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל אָמְרוּ לְאִישׁ
 אֲשֶׁר־שָׁלַח אֶתְכֶם אֵיו: (טז) כֹּה
 אָמַר יְהוָה הַנְּבִיאָה מִבֵּית רָעָה אֶל־
 הַמְּקוֹם הַזֶּה וְעַל־יֹשְׁבָיו אָמַר
 רִשׁׁי כָל

דיועם געפונדנען בוכס, דען געוויס איזט
 דער צאדן דעם עוויגען, דער איבער
 אונס ענטבראנטט איזט, זעהר גראס,
 ווייל אונזרע עלטערן ניכט אויף דיא
 ווארטע דיועס בוכס הערטען, אונד
 ניכט טהאטען, וואס אונס דארין פאר
 געשריבען איזט. (יד) דער פדיסטער
 חלקיהו, אחיקם, עכבור, שפן אונד
 עשיה גינגען נון צו דער פראפעטין
 חלדה, דער פרויא שלם'ס, זאהן
 חרחם, אויפוועהער איבער דיא קעניג
 ליבען קליידער, וועלכע אין ירושלים
 פארשטאדט וואהנטע, אונד זאגטען
 עס איהר: (טו) זיא אנטווארטעטע
 איהנען: זא שפריכט דער עוויגע, נאטט
 ישראל'ס, זאגעט דעם מאננע, דער
 אייך צו מיר שיקטע: (טז) דער עוויגע
 שפריכט, איך פעהרענגע אונגליק
 איבער דיוען ארט אונד זיינע איינוואונד
 ער, זא ווא עס אין דעם בוכע שטעהט,
 דא

באור

(יד) אל חלדה הנביאה. אמרו בדרש
 כי מבני נביה של רחב ביתה, ולמה הלכו אל
 חלדה, ולא הלכו אל ירמיה? יש מרבותי
 ז"ל שאמרו, מפני שהנביאים רחמנא, ומהם
 אמרו, כי ירמיה לא היה שם, כי הלך להחזיר
 עשרת הנשים, ואמרו, כי ירמיה היה אז
 נביא, שהרי תחלת נבואתו היתה בשלש עשרה
 שנה ליאשיהו, וזה הענין היה בשנת שמיני
 עשרה, אלא שלא היה שם בירושלים אז,
 כשמלאו התורה, סולי היה בענתות, או מקום
 אחר, וחלדה היתה יושבת בירושלים, לפיכך
 שלח אליה, ואמרו רבותינו ז"ל, כי שלשה
 נביאים שנתנבאו בימי יאשיהו, והם ירמיהו
 ונפחיהו וחלדה, כי ירמיהו היה מתנבא
 בשוקים, ונפחיהו פנתי כנביות, וחלדה אל
 הנשים. (הג"ל). במשנה. חק לקומה, בן
 שתי החומות, שהוא משנה לעיר. (רש"י)
 ועל

יולך ה' אומך וחת מלכך: (יד) אל
 חולדה. אמרו רבותינו לפי שהאשה
 מרחמת יותר מן האיש לכך לא שלח אל
 ירמיהו. ויש חומרים ירמיהו לא היה
 שם שהלך להחזיר עשרת הנשים:
 במשנה. בבית חולפנא שער יש בעזרה
 שמו שער חולדה במסכת מדות. ויש
 שפותרים במשנה חון לחומה צין שתי
 החומות שהיא משנה לעיר: (במשנה)
 סתה. מורה התורה שבע"פ לזקנים
 שבדורה היא המשנה הג"ע דר"ע:
 (במשנה) מאלה הדברים עה לעיני כל
 ישרא וכן כל הדברים הנכפלים בתורה
 דרשה בדבים ונלחה העונשים והגלויות
 הנכפלי

דאז דער קעניג פאן יהודה לאז: (יז) ווייל זיא מיר פערליסען, אנדערן געטטערן אפפערטען, אונד מיך מיט אלען איהרען האנדלונגען ערצירנטען: דרום איזט פייך צאחן איבער דיווען ארט ענטבראנט קאונד ווירד אויך ניכט געלעשט וועררען! (יח) אונד וואס דען קעניג בעטרופט, דער אויך שיקטען דען עוויגען צו בעפראגען, זא צו יגנט איהם פאלגענדעס צור אנטווארט: וועגען דער ווארטען, דאז דוא דער טעסט, לעסט דער עוויגע דיר זאגען (יט) ווייל דין הערש ערוויכט וואר, אונד דוא דיר פאר דעם עוויגען דעמט טהיגטעסט, אלס דוא הערטעסט, דאס איך איבער דיווען ארט אונד זיינע איינוואהנער שרעקען אונד פליי פער קנדעטע, ווייל דוא דיינע קליידער צערריסעסט, אונד פאר מיר וויינטע סט: דרום עכהערע איד דיר אויך, שפריכט דער עוויגע. (כ) איך נעהמע דיר צו דיינען פעטערן היים, דוא ווירסט אין פרידען אין דייך גראב געבראכט, פאונד זיהסט דאז אונגליק ניכט, דאז איך איבער דיווען ארט פעהענגע! דיווע אנטווארט בראכטען זיא דעם קעניג צוריק.

כג (א) דער

באור

כל דברי הספר אשר קרא מלך יהודה: (יז) תחת אשר עובדי ויקטרו לאלהים אחרים למען הכעיסני בכל מעשה ידיהם ונצתה חמתי במקום הזה ולא תכבה: (יח) ואמלך יהודה השלח אתכם לדרש את יהוה כה האמרו אליו כה אמר יהוה אלהי ישראל הדברים אשר שמעת: (יט) יען רד לבכה ותכנע מפני יהוה בשמעך אשר דברתי על המקום הזה ועל ישביו להיות לשמה ולקללה ותקרע את בגדיך ותכבה לפני וגם אנכי שמעתי נאם יהוה: (כ) לכן הנני אספה על אבתיך ונאספת אל קברתיך בשלום ולא תראינה עיניך בכל הרעה אשר אני מביא על המקום הזה וישיבו את המלך דבר:

רשי (א) וישלח

הנכפלי לעוברי על סודי ורומזי התורה סוד משכני: (ב) וגאספ' חל קצרותיך בשלנו. ומכו השלו' ולא תראונה עיניך בחורבן הבית: (י) על ושל פיה זה מתורגם (ב) ונאספת קצרותיך בשלום, ותלך כמוז ויורד המוריס למלך יאשיהו (דברי הימים ב' כ"ג), ומהו בשלום? שלא תרוב בה' ביוםיך (בן הוא מפרש והולך: ולא תראונה עיניך בשלום הרעה אשר אני מביא על המקום הזה: (כ) והכחונים (ב) וישיבו את המלך דבר: